

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**HISTORICKÝ VÝVOJ EUDOVÉHO ŠKOLSTVA
V NITRE OD 18. STOROČIA DO ROKU 1918**

Autoreferát dizertačnej práce

Nitra 2016

Mgr. Beata Suchánska

Dizertačná práca bola vypracovaná v externej forme doktorandského štúdia na Katedre pedagogiky Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Doktorand: Mgr. Beata Suchánska
Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta UKF v Nitre
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra

Školiteľ: doc. PaedDr. Júlia Ivanovičová, PhD.
Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta UKF v Nitre
Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra

Oponenti:

prof. PaedDr. Ján Danek, CSc.
(Filozofická fakulta, Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave)

doc. PhDr. Viola Tamášová, CSc.
(Katedra školskej pedagogiky a psychológie, Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom, s.r.o.)

doc. PhDr. Eduard Lukáč, PhD.
(Fakulta humanitných a prírodných vied, Prešovská univerzita v Prešove)

Autoreferát bol rozoslaný dňa:

Obhajoba dizertačnej práce sa koná dňa o hod.
pred komisiou pre obhajobu dizertačných prác v študijnom odbore 1.1.4
Pedagogika, študijný program Pedagogika na Pedagogickej fakulte UKF
v Nitre.

Predseda odborovej komisie:

Prof. PhDr. Peter Seidler, CSc.
Katedra pedagogiky
Pedagogická fakulta, UKF v Nitre

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**HISTORICKÝ VÝVOJ ĽUDOVÉHO ŠKOLSTVA
V NITRE OD 18. STOROČIA DO ROKU 1918**

Autoreferát dizertačnej práce

Mgr. Beata Suchánska

Na získanie akademického titulu Philosophiae Doctor, v skratke „PhD.“

V študijnom odbore: 1.1.4 Pedagogika

Študijný program: Pedagogika

Nitra 2016

Obsah

ÚVOD	5
1 ŠTRUKTÚRA PRÁCE	7
2 METODIKA VÝSKUMNEJ PRÁCE	10
2.1 Cieľ a úlohy dizertačnej práce	10
2.2 Metodika práce	13
3 PREHĽAD PROBLEMATIKY V ODBORNÝCH PRAMEŇOCH	16
4 DISKUSIA	21
5 ODPORÚČANIA PRE PRAX	24
6 ZÁVER.....	26
7 SUMMARY	28
8 VÝBER POUŽITEJ LITERATÚRY	30
9 PREŠTUDOVANÉ VÝROČNÉ SPRÁVY	34
10 PREŠTUDOVANÉ PRAMENE.....	37
11 PREHĽAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA.....	38

ÚVOD

HISTORIA EST TESTIS TEMPORUM, LUX VERITATIS, VITA MEMORIAE, MAGISTRA

VITAE, NUNTIA VETUSTATIS.¹ HISTÓRIA JE SVEDECTVOM ČASU, SVETLO PRAVDY, ŽIVOT PAMÄTE, UČITEĽKA ŽIVOTA, ZVESTOVATEĽKA DÁVNÝCH DÔB.

Cicero² ako prvý v rímskej literatúre predkladá teóriu spisovania dejín a považuje históriu "opus oratórium maximum" - za vrcholné umelecké dielo. Keď sa pridržujeme výroku tohto známeho rímskeho rétorika musíme potvrdiť, že bez znalosti svojich dejín nemôže existovať ani jeden národ.

V dejinách školstva sa nachádzajú mnohé biele, ešte neprebádané miesta, a preto aj touto prácou chceme doplniť informácie a poznatky, s ktorými sme sa stretli v archívnych materiáloch o ľudových školách, ktoré už od svojho vzniku šíрили vzdelanosť na Slovensku. Mnohé z údajov, ktoré sme výskumom objavili, ešte neboli nikde zverejnené a publikované.

Hlavným cieľom práce bolo priblížiť nielen históriu ľudových škôl v regióne, ich činnosť, počty žiakov, skladbu vyučovaných predmetov, formy klasifikácie, reformy v školstve, vzdelávanie učiteľov, ale aj poukázať na rozvoj kultúry, školstva a oboznámiť sa s politickou situáciou tej doby, ktorá ovplyvňovala každodenný život obyvateľov Nitry.

Porovnaním pramenných údajov s literatúrou je možné nájsť aj mnohé nezrovnalosti a nepresné údaje, ktoré skresľujú historické fakty, a tým prispieť k objektívnejšiemu pohľadu na danú problematiku.

¹ Cicero, O rečníkovi 2,36

² Cicero Marcus Tullius, 3.1.106 - 7.12.43 pr. n. l. - rímsky rečník, politik, právnik a spisovateľ. Bol všestranne vzdelaný. Dva roky študoval aj v Grécku. Po návrate do Ríma sa stal vyhľadávaným advokátom.

Kolektív.: *Malá encyklopédia spisovateľov sveta*. Bratislava, Obzor 1978.

Vedecké práce z oblasti dejín školstva často opisujú len vznik školy, jej význam, slávnych učiteľov a žiakov. Svojou prácou by sme sa nechceli zamerať len na chronologický výpis najdôležitejších udalostí tej doby, ale chceme priniesť nové zaujímavé fakty, ktoré nám priblížia život vtedajšej spoločnosti.

Naším cieľom bolo nielen vymenovať rôzne štatistické údaje, ale ich analyticky vyhodnotiť a vložiť do kontextu historických súvislostí.

Oblasť (regiónu Nitry i samotného mesta Nitry) je zaujímavou oblasťou aj z hľadiska etnografického a náboženského. Preto chceme zaujímavo priblížiť život na zmiešanom multikultúrnom území a popísať všetky špecifiká, ktoré mali vplyv na školský život. Ukazuje sa, že stále významnejšiu úlohu budú v budúcnosti zohrávať štúdie z regionálnych dejín. Domnievame sa, že práve na regionálne dejiny školstva by sa malo zamerať ďalšie historické bádanie. Preto bolo aj našim cieľom priniesť nové fakty a doplniť už známe informácie v oblasti dejín pedagogiky v regióne Nitry v kontexte historickej doby.

Téma ľudových škôl v Nitre, v spracovanom historickom období, je o to zložitejšia, že išlo o školy, ktoré určite nepatrili do kategórie elitných škôl, ako boli napr. katolícke gymnázia a nie vždy sa s ich archívnymi materiálmi zaobchádzalo tak, ako by si zaslúžili. A aj dnes ich vedľa ohodnotiť hlavne tí, ktorí majú aspoň základné znalosti historických pomocných vied, znalosti z dobových právnych predpisov a noriem.

1 ŠTRUKTÚRA PRÁCE

ÚVOD

1 METODIKA VÝSKUMNEJ PRÁCE

- 1.1 Cieľ a úlohy dizertačnej práce
- 1.2 Metodika práce

2. MAPOVANIE A CHARAKTERISTIKA PROBLEMATIKY

- 2.1 Vymedzenie základných pojmov
- 2.2 Prehľad problematiky v odborných prameňoch
- 2.3 BPMN diagramy
- 2.4 Vysvetlenie použitých značiek
- 2.5 Prehľad pojmov v grafickom chronologickom zobrazení

3. REFORMY V ŠKOLSTVE V ODDOBÍ OD 18. DO ROKU 1918 NA ÚZEMÍ SLOVENSKA

- 3.1 Tereziánske reformy
- 3.2 Uhorské školstvo v 19. storočí
- 3.3 Uhorské školstvo začiatok 20. storočia

4. PREHĽAD VÝVOJA ŠKOLSTVA V REGIÓNE NITRA

- 4.1 Ľudové školy od 18. po začiatok 20. storočia v Nitre
- 4.2 Vzdelávanie dievčat
- 4.3 Židovská základná škola v Párovciach
- 4.4 Rozpad Rakúsko-Uhorska – vznik Československa

5. PREHĽAD ÚDAJOV Z PRAMENNÝCH DOKUMENTOV

- 5.1 Vplyv Ratia na ľudové školy v Nitrianskej župe
- 5.2 Ľudové školy v roku 1869 v Nitrianskej župe
- 5.3 Ľudové školy v roku 1875 v Nitrianskej župe
- 5.4 Ľudové školy v roku 1897 v Nitrianskej župe
- 5.5 Nová ľudová škola Nitra - Zobor začiatok 20. storočia
- 5.6 Maďarizácia v slovenských ľudových školách začiatkom 20. storočia

6. RÍMSKO-KATOLÍCKE ĽUDOVÉ ŠKOLY V NITRE Z CIRKEVNÝCH ARCHÍVOV

- 6.1 Rímsko-katolícka mestská chlapčenská ľudová škola v Nitre
 - 6.1.1 Hodnotenie chlapcov
 - 6.1.2 Rozsah vzdelávania, odporúčané učebnice a rozvrh hodín
 - 6.1.3 Počty žiakov v triedach
 - 6.1.4 Zasadnutie školskej rady
 - 6.1.5 Slávnosti v škole
- 6.2 Rímsko-katolícka mestská dievčenská ľudová škola v Nitre
 - 6.2.1 Hodnotenie žiačok
 - 6.2.2 Vznik vyššej dievčenskej školy
- 6.3 Rímsko-katolícka ľudová škola Nitra-Mlynárce
- 6.4 Ťažký život učiteľa ľudovej školy Nitra-Párovce
- 6.5 Rímsko-katolícka ľudová škola Nitra-Chrenová

7. VÝROČNÉ ŠKOLSKÉ SPRÁVY AKO DOLEŽITÝ ZDROJ INFORMÁCIÍ

- 7.1 Výročné školské správy - 1. polovica 19. storočia
- 7.2 Výročné školské správy - 2. polovica 19. storočia
 - 7.2.1 Učiteľský zbor
 - 7.2.2 Známkovanie a bližšia kategorizácia jednotlivých hodnotiacich stupňov
 - 7.2.3 Zoznamy žiakov podľa tried
 - 7.2.4 Informačná časť výročnej správy

8. UČEBNICE, PEDAGOGICKÁ A INÁ TLAČ

- 8.1 Učebnice na ľudových školách
- 8.2 Nitrianske časopisy a noviny

9. WEBOVÝ PORTÁL HISTÓRIE ĽUDOVÝCH ŠKÔL

- 9.1 Funkcionalita
- 9.2 Technický návrh
 - 9.2.1 Podmoduly
 - 9.2.2 Logovanie
 - 9.2.3 Nasadenie

DISKUSIA

Odporúčania pre prax

ZÁVER
Zoznam literatúry
Preštudované výročné správy
Preštudované pramene
Publikovanie

2 METODIKA VÝSKUMNEJ PRÁCE

2.1 Cieľ a úlohy dizertačnej práce

Cieľom dizertačnej prác je spracovať históriu ľudových škôl od 18. storočia do roku 1918 v Nitre.

Vzhľadom k vytýčenému cieľu sme si stanovili nasledovné výskumné úlohy:

- Skúmať rozvoj ľudového školstva v Nitre v kontexte spoločenských udalostí v Uhorsku v od 18. storočia do roku 1918.
- Sledovať zmeny v organizácii, zmeny v obsahu vzdelávania v dôsledku školských reforiem.
- Porovnať pramenné údaje s doteraz publikovanými dielami.
- Spracovať rôzne historické údaje, analyticky ich vyhodnotiť a vložiť do kontextu historických súvislostí.
- Spracovať vybrané demografické, náboženské a národnostné ukazovatele týkajúce sa žiakov.
- Poukázať na význam spracovania regionálnych dejín hľadiska budúcnosti historického bádania.
- Spracovať archívne materiály, či už zo štátnych alebo cirkevných archívov, ktoré sa dotýkajú skúmanej problematiky.
- Navrhnuť spôsob elektronického spracovania archívnych zdrojov o histórii ľudových škôl.
- Skúmať, aký význam mal rozvoj ľudového školstva vo vývoji slovenského základného školstva v Nitre v sledovanom období.

Cieľom a úlohám zodpovedá aj štruktúra dizertačnej práce. Dizertačná práca pozostáva z deviatich kapitol.

Prvá kapitola popisuje cieľ, úlohy a metódy výskumu dizertačnej práce.

Druhá kapitola sa skladá so štyroch podkapitol. V prvej podkapitole sú definované hlavné pojmy vedeckej práce. Druhá podkapitola nám približuje teoretické zdroje, z ktorých sme čerpali základné poznatky k danej téme. Predstavili sme tu aj prehľad slovenských a maďarských archívov a knižníc a tiež prehľad slovenských a maďarských publikácií, ktoré sa témy dizertačnej práce dotkli, aj keď v mnohých prípadoch naozaj len okrajovo. Ďalšie dve podkapitoly nám približujú aj spôsob popisu udalostí pomocou procesných diagramov. Graficky je tu zachytená chronologická postupnosť vydávania školských zákonov Uhorskou vládou, ale aj popis jednotlivých typov ľudových škôl. Schéma, ktorá zobrazuje jednotlivé školské zákony nepoukazuje na dobu ich platnosti, len na poradie ich vydávania.

Tretia kapitola, ktorá sa skladá z troch podkapitol, podáva stručný pohľad vývoja dejín školstva v prostredí Rakúska-Uhorska od Tereziánskych reforiem po vznik Československej republiky. V tejto kapitole sú popísané historické, politické a spoločenské udalosti tej doby, ktoré sú spracované v učebniciach histórie pedagogiky.

Nasledujúcu, štvrtú kapitolu tvorí spracovanie získaných poznatkov o histórii z literárnych diel, ktoré okrajovo opisovali vývoj ľudového školstva v Nitre. Informácie sme čerpali z domácich a zahraničných literárnych zdrojov.

Názov piatej kapitoly je „Prehľad údajov z pramenných dokumentov“. Podklady pre túto časť vedeckej práce pochádzajú hlavne zo slovenských alebo maďarských archívov. Prvé štyri nám približujú zaujímavé štatistické prehľady v kontexte spoločenských udalostí v Nitrianskej župe. Získané údaje sme doplnili aj o informácie z rôznych listín, ale aj z nariadení vlády týkajúcich sa ľudového školstva, ktoré zaujímavo doplnili opis obdobia od konca 18. po začiatok 20. storočia. Piata podkapitola zachytáva proces založenia novej ľudovej školy na Zobore a popisuje všetky činnosti, ktoré spusteniu novej školy predchádzali. Šiesta podkapitola poukazuje na silnejúcu maďarizáciu začiatkom 19. storočia v Uhorsku, ktorá sa aktívne prejavila rapidným znížením počtu škôl, nielen v Nitrianskej župe, ale aj v celom Hornom Uhorsku.

Šiesta kapitola nám približuje históriu rímsko-katolíckych škôl v Nitre v sledovanom období. Táto časť dizertačnej práce je členená

na päť podkapitol a pramenné údaje pochádzajú hlavne z dokumentov archívu Biskupského úradu v Nitre. Určite je veľmi zaujímavá listová korešpondencia medzi učiteľmi a cirkevnými hodnosťarmi (hlavne biskupmi). Každá z piatich podkapitol popisuje inú rímsko-katolícku ľudovú školu v Nitre. A to mestské chlapčenské a dievčenské rímsko-katolícke ľudové školy v Nitre a rímsko-katolícke ľudové školy: Nitra-Mlynárce, Nitra-Párovce a Nitra-Chrenová. Každá z týchto podkapitol zachytáva udalosti v kontexte získaných historických materiálov, ktoré sa dotýkali života spomínaných škôl. Tu sa dozvedáme o transformácii klasickej dievčenskej ľudovej školy na vyššiu dievčenskú, o obsahu vzdelávania, o učebniciach a o rozvrhu hodín, o študijných výsledkoch žiakov, o výberových konaniach na miesta učiteľov alebo o zasadnutiach školskej rady. Nemôžeme nespomenúť ťažký život učiteľov ľudových škôl, ale aj pomoc od cirkevných hodnosťarov pri riešení ich životných udalostí. Súčasťou života školy boli aj slávnosti, záverečné skúšky či výnimočné udalosti ako otvorenie novej školy.

Obsahom siedmej kapitoly sú dve podkapitoly, kde je vyzdvihnutý význam výročných školských správ. Tieto sú hlavným a významným zdrojom informácií, z ktorých sa dozvedáme zaujímavé údaje o študentoch, o učiteľskom zbore, o dôležitých skutočnostiach a udalostiach, ktoré sa dotýkali života školy v kontexte spoločenských a politických udalostí.

Ôsma kapitola je zložená z dvoch podkapitol. Prvá z nich popisuje históriu tlače učebníc v sledovanom období. Vo svojej práci sme sa sústredili hlavne na Kráľovskú univerzitnú tlačiareň v Budapešti, ktorá zabezpečovala tlač učebníc pre štátne a cirkevné školy v Uhorsku a to v úradnom, ale aj v jazykoch národnostných menšín. Druhá podkapitola nám približuje množstvo časopisov a novín, ktoré vychádzali pre mesto Nitra (región Nitry), ale aj s celoštátnou distribúciou.

Deviata kapitola sa skladá z dvoch podkapitol, kde je popísaný technický a funkčný návrh a využitie webového portálu „Historický portál ľudových škôl“, ktorý by pomohol spropagovať práce z oblasti histórie ľudových škôl na Slovensku.

Zhodnotenie významu ľudových škôl v Nitre od 18. storočia do roku 1918 v systéme elementárneho školstva tvorí diskusiu a záver dizertačnej práce. V závere práce sú zhrnuté aj jednotlivé dielčie úlohy výskumnej práce, ale aj odporúčania pre ďalšie bádanie.

2.2 Metodika práce

Začiatok výskumu obsahuje vytvorenie projektu výskumu a všetky odborné, technické a organizačné kroky predchádzajúce samotnej realizácii výskumu. Pri spracovávaní témy vzhľadom k vytýčeným cieľom bolo vhodné použiť viacero metód edukačnej historiografie.

Východiskom heuristického výskumu bolo oboznámenie sa s rozpracovanosťou danej témy na základe štúdia odborných publikácií, ktoré sa spomínanej problematike venovali. V prípravnej fáze sme si určili literárnu metódu ako základnú metódu prípravy na vedecko-výskumnú činnosť. Jedná sa predovšetkým o štúdium prístupnej literatúry v knižniciach, múzeách (nakoľko je výskum zameraný na historické spracovanie dejín v období Rakúska-Uhorska sú uverejnené hlavne v latinskom, nemeckom a maďarskom jazyku), pramenných materiálov (výročné správy škôl, denníky z porád, zakladacie listiny škôl, dokumenty o hodnotení žiakov, triedne knihy, súkromná a pracovná korešpondencia) z archívov. Literárnu metódu sme použili hlavne pri koncipovaní kapitol, ktoré sa zaoberajú chronologickým usporiadaním spoločensko-politických udalostí mesta Nitry, Nitrianskej župy a Uhorska v sledovanom období.

V ďalšej fáze heuristického výskumu sme sa zamerali na archívny výskum (štúdium prameňov) a to hlavne na vyhľadávanie a spracovanie údajov, ktoré ešte neboli publikované. Bádanie sme sústredili predovšetkým na archívy: Štátny oblastný archív v Nitre (Ivanka pri Nitre), Štátny okresný archív v Nitre (Horné Krškany), Štátny okresný archív v Leviciach, Archív Biskupského úradu v Nitre a Magyar Országos Levéltár (Maďarský štátny archív) v Budapešti.

Nakoľko sa jedná o dejiny pedagogiky a školstva, z tohto dôvodu sme použili v našom výskume aj štandardné historické metódy. Z metód edukačnej historiografie sme pracovali s priamou a nepriamou metódou. Priama metóda znamená konkrétne štúdium

historických prameňov. V prípade, ak sme sa nemohli dostať k priamym zdrojom informácii využívali sme druhotné, sekundárne pramene. Väčšinou sa jednalo o zahraničnú historickú literatúru a na doplnenie chýbajúcich údajov sme tak aplikovali nepriamu metódu. Špecifická historická metóda, ktorá bola vo výskume použitá je kritika prameňov. Historickú kritiku uskutočňuje historik pomocou vedeckých metód pochádzajúcich z iných vied, resp. zo samotnej metodológie vied.

Nakoľko sme pracovali s písaným textom, využívali sme obsahovú analýzu textu. Názov obsahová analýza textov prezrádza veľa o charaktere tejto výskumnej metódy. Ide o analýzu a hodnotenie obsahu písomných produktov.

Obsah výchovy a vzdelávania poskytuje široké spektrum textov. Sú to :

- školské zákony a ďalšie legislatívne materiály, nariadenia a vyhlášky,
- správy, zápisnice, záznamy o činnosti, štatistické materiály,
- novinové a ďalšie správy súvisiace so školstvom, výchovou a vzdelávaním,
- vnútorný poriadok školy, klasifikačný poriadok,
- učebné osnovy, učebné texty,
- písomné prípravy učiteľov na vyučovaciu hodinu,
- charakteristiky žiakov,
- písomné úlohy žiakov,
- denníky žiakov.

Obsahová analýza je preto dôležitým nástrojom poznania jednotlivých oblastí výchovy a vzdelávania.³

Zozbierané podklady, ktoré sme získali bádáním, sme analyticky roztriedili (z hľadiska vecného, časového a priestorového) a následne sme ich zaradili do jednotlivých kapitol dizertačnej práce.

Pri spracovaní získaných faktov sme využili analýzu, syntézu, indukcia, dedukciu, heuristickú metódu a metódu historického porovnávania.

Historicko-štatistická metóda, ktorú v minulosti preferovali výskumníci, bola jednostrannou orientáciou historikov na politické

³ GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výskumu*, s. 145.

dejiny, ktoré iba chronologicky zaraďovali udalosti bez pokusu o hlbšiu interpretáciu a zaujímali sa len o osudy významných osobností. Preto aj my v svojej práci využívame prvky sociálnych dejín, ktoré študujú všetky spoločenské vrstvy, vymedzujú spoločenské štruktúry, možnosti sociálnej mobility, hodnotové rebríčky sociálnej skupiny. V práci sme použili aj historicko-demografickú metódu, lebo predmet výskumu sa nachádzal nielen v národnostne zmiešanom území, ale žilo tu aj obyvateľstvo, ktoré bolo členom rôznych náboženských konfesií.

Pri spracovaní historických udalostí v ich časovej postupnosti sme využili progresívnu metódu, samozrejme kombináciou s inými metódami, ako napríklad s metódami logických myšlienkových postupov. Retrospektívnu metódu, ktorá je založená na opačnom prístupe, sme aplikovali pri vysvetľovaní historických javov z pohľadu časovej následnosti.

Pre lepšiu prehľadnosť sme mnohé získané historické údaje zobrazili v tabuľkách, kde sme jednotlivé údaje mohli podľa rôznych pohľadov navzájom porovnať.

Vzhľadom na charakter práce bolo potrebné všetky metódy výskumu v rôznych etapách navzájom kombinovať.

3 PREHĽAD PROBLEMATIKY V ODBORNÝCH PRAMEŇOCH

Problematiku dejín ľudového školstva - konkrétne históriu ľudového školstva od 18. storočia do roku 1918 v Nitre sme museli, tak isto ako každú prácu z dejín pedagogiky a školstva skúmať sprostredkované – prostredníctvom historických prameňov. Základným prameňom pre výskum boli hlavne štátne archívy a to: Štátny oblastný archív v Nitre (Ivanka pri Nitre), Štátny okresný archív v Nitre (Horné Krškany) a Štátny okresný archív v Leviciach. Archívna legislatíva už v základných pojmoch definuje archív ako odborné pracovisko, ktoré preberá, eviduje, ochraňuje a sprístupňuje archívne dokumenty. Pod termínom archívny dokument rozumieme záznam, ktorý má trvalú dokumentárnu hodnotu pre poznanie dejín. Archívne fondy a archívne zbierky pokrývajú z vecného hľadiska všetky spoločenské oblasti a obdobia, a to od konca 11. storočia až do súčasnosti. Z dôvodu prehľadnosti a systémového prístupu sa pôvodcovia archívnych fondov členia podľa tzv. klasifikačnej schémy do 16 skupín, ktoré sa ďalej členia. V Štátnom oblastnom archíve v Nitre (Ivanka pri Nitre) a Štátnom okresnom archíve v Nitre (Horné Krškany) sme sa sústredili hlavne na súpis archívnych fondov a zbierok častí: Školstvo. Súčasťou výskumu boli historické dokumenty Biskupského úradu v Nitre. Pre bádanie v ich archíve sme dostali povolenie od riaditeľa Biskupského úradu v Nitre. Tu sme sa oboznámili s pramennými materiálmi rímsko-katolíckych škôl v Nitre a obcí, ktoré patrili do Nitrianskej farnosti. Archívne dokumenty boli písané hlavne v latinskom, nemeckom a maďarskom jazyku. Slovenský jazyk sa vyskytoval len výnimočne.

Nakoľko v sledovanom období bolo Slovensko súčasťou Rakúsko-Uhorskej monarchie bolo potrebné získať údaje aj zo zahraničia. V Maďarsku sme realizovali výskum v Magyar Országos Levéltár (Maďarský štátny archív) v Budapešti. Z týchto zdrojov sme získali hlavne rôzne historické materiály a štatistické údaje o školstve, ktoré sa týkali nielen vtedajšej habsburskej monarchie, ale aj zahraničia. Dostali sme sa k zákonom a vládnym nariadeniam týkajúcich sa školstva, ako napr. Ratio educationis totiusque rei literariae per regnum Hungariae et provincias eidem adnexas (1777), 1868: XXXVIII. zákonný článok z roku 1868 o vyučovaní v národných školách, Ratio educationis publicae etc. (1806), Apponyiho zákon

(1907), zákonným opatreniam o povinnej školskej dochádzke, ale aj k informáciám o kontrolnej činnosti štátu voči školským zariadeniam.

Ďalšími zdrojmi informácií boli: Národná knižnica v Martine, Univerzitná knižnica v Bratislave, Slovenská pedagogická knižnica v Bratislave, Knižnica Tekovského múzea v Leviciach, Krajská knižnica Karola Kmeťka v Nitre a zo zahraničia Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (Maďarská štátna pedagogická knižnica a múzeum) v Budapešti. Zo štúdia knižnej literatúry sme získali prehľad o stave rozpracovanosti témy dejín ľudového školstva v Nitre od 18. storočia do roku 1918. Z knižničných fondov, fondov historických tlačív, či už od nás alebo z Maďarska, sme sa oboznámili s novinami, časopismi a učebnicami, ktoré vychádzali v sledovanom období.

Teoretický prehľad problematiky sme čerpali hlavne z viacerých knižných publikácií. Za prvé to boli autori, ktorí sa zaoberajú históriou slovenského školstva a pedagogiky.

V prvom rade je potrebné spomenúť zakladateľskú osobnosť slovenskej pedagogiky, ktorý veľkú pozornosť venoval dejinám slovenskej pedagogiky JURAJA ČEČETKU.

Pre orientovanie sa v problematike dejín slovenskej pedagogiky sme sa opierali najmä o nasledujúce pramene *Dejiny českej a slovenskej pedagogiky* (1976) JOZEFA MÁTEJA, *Kapitoly z dejín slovenského školstva a pedagogiky* (2000) JOZEFA PŠENÁKA a *Dejiny školstva a pedagogiky* (1981) TOMÁŠA SROGOŇA. Vo vymenovaných dielach sme si všímali hlavne obdobie od tereziánskych reforiem školstva do prvej svetovej vojny v Rakúsku-Uhorsku.

Nemôžeme nespomenúť ani knihu *Kapitoly z dejín pedagogiky* (2000) od kolektívu autoriek: MILADY BRŤKOVEJ, VIOLY TAMÁŠOVEJ a DANKY PROSZCUKOVEJ, ale aj IDY ZUBÁCKEJ *Čriečky z dejín Slovenska* (1999). Medzi českými publikáciami to bola kniha *Dějiny pedagogiky* (2008) od autorov: TOMÁŠ KASPER a DANA KASPEROVÁ. Vymenované publikácie nám približujú zaujímavým spôsobom dejiny pedagogiky a významné osobnosti našej a svetovej pedagogiky.

Po druhé to boli autori, ktorí sa zaoberali históriou Nitry, prípadne Nitrianskej župy alebo sa aspoň okrajovo dotýkali témy dizertačnej práce v časovom období od 18. po začiatok 20. storočia. Najviac

informácií sme získali z odborných článkov a publikácií maďarských autorov. Medzi najvýznamnejšie zdroje považujeme tvorbu autorov:

- PÉTERFY SÁNDOR, *A magyar elemi iskolai népoktatás I-II.* (1896). Kniha sa skladá z dvoch zväzkov. Vznikla na základe objednávky ministerstva školstva na oslavu výročia milénia.
- Históriu miest v Rakúsko – Uhorsku opisujú knihy uhorského poslanca ÉHEN GYULU *Modern város* (1897) a *A városok I., II.* (1903).
- KÚNFI ZSIGMOND, *Népoktatásunk bűnei* (1908), kde autor poukázal na problematickú históriu vzdelávania v Uhorsku. V knihe popisuje rozhodnutia vlády ohľadne školstva a vplyv týchto rozhodnutí na žiakov v kontexte tej doby od začiatkov povinnej školskej dochádzky až do roku 1907. Autor opisuje v knihe aj problematiku jednotriednych škôl (vzdelávanie žiakov rôznych ročníkov v jednej triede).
- FRIML ALADÁR vo svojej knihe *Az 1777- iki Ratio Educationis* (1913) nielen preložil *Ratio educationis* do maďarského jazyka, ale doplnil do knihy aj sumár informácií o politických udalostiach, ktoré predchádzali prijatiu tohto zákona. Súčasťou textu sú aj osobné vysvetlivky autora k jednotlivým paragrafom zákona.
- Históriu tlačiarní, tlač učebníc a iných publikácií nám sprostredkovala publikácia *A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda története 1577-1927* (1927) od IVÁNYI BÉLU a GÁRDONYI ALBERTA. Kniha je zameraná na históriu Kráľovskej uhorskej univerzitnej tlačiarne v Budapešti. Pri príležitosti 400. výročia založenia tlačiarne vyšla ďalšia knižná publikácia *Az egyetemi nyomda négy száz éve [1577-1977]* (1977) od KÁFER ISTVÁNA. Autor doplnil a zaktualizoval informácie o histórii univerzitnej tlačiarne.
- Históriu školstva, učiteľov a žiakov okolo roku 1896 nám priblížilo dielo *Magyarország oktatásügye a millennium körülü években* (1994) od FELKAI LÁSZLÓA. Mnohé diela uhorských historikov vychádzali v období výročia milénia - oslavy príchodu Maďarov do Karpatskej kotliny, ale ich obsah je potrebné podrobiť kritike. Mnohé diela vznikli hlavne ako spoločenská objednávka týchto osláv, ktoré mali poukazovať len na úspechy uhorskej vlády. Z hľadiska našej

histórie nemôžeme za úspech považovať maďarizačné snahy Uhorska na ostatných národnostných menšinách žijúcich v spoločnom štáte, ktoré sa v týchto knihách pozitívne popisujú.

- LAJTAI L. LÁSZLÓ, *Nemzetkép az iskolai történelemoktatásban, 1777-1848: a nemzeti történelem konstruálása az első magyar történelemtankönyvekben* (2004). Z tejto publikácie sme získali hlavne prehľad o postupnosti zákonov o vzdelávaní, o povinnej školskej dochádzke, o histórii vzdelávania, o učebniciach, o demokracii, ale aj o nacionalizme v Uhorsku.
- História uhorského školstva a učiteľov v roku 1901 popisuje kniha *Magyar tanító, 1901* (2001) od kolektívu autoriek: BASKA GABRIELLA, NAGY MÁRIA, SZABOLCS ÉVA. Kniha sa skladá z viacerých samostatných kapitol, ktoré sú aj autorsky oddelené. Určite zaujímavé sú napríklad štatistické údaje o výzvach (inzerátoch) na miesta učiteľov v jednotlivých župách v Uhorsku.
- Nemôžeme nespomenúť ani článok *Az 1879:XVII. törvényekktől a „Lex Apponyi”-ig* (1995) autorky vysokoškolskej profesorky KÉRI KATALIN, ktorý vyšiel v zborníku ku konferencii pod názvom: *Híd a századok felett - Tanulmányok Katus László 70. születésnapjára*. Autorka tu popisuje postupnosť vydávania školských zákonov od roku 1879 do roku 1907 a ich zavádzanie do praxe.

Zo slovenských zdrojov nemôžeme zabudnúť na naozaj hodnotnú publikáciu o dejinách Nitry - *Dejiny Nitry od najstarších čias po súčasnosť* (1998) od GABRIELA FUSEKA a MARIÁNA ZEMENE. Kniha bola vydaná pri príležitosti 750. výročia udelenia kráľovských výsad mestu Nitra. V publikácii je opísaný aj vývoj školstva v Nitre od najstarších čias po súčasnosť. Dozvedáme sa tu základné informácie o elementárnom školstve, či sa jednalo o katolícku farskú školu alebo ľudovú školu na Vříšku, Zobore či v Párovciach. Autor nás oboznamuje o začiatkoch vzdelávania dievčat a tiež o zakladaní prvých detských opatrovní. Zaujímavá je aj časť o elementárnom školstve židovskej komunity, napr. časť o židovskej škole na Nám. sv. Štefana v Nitre.

Pri príležitosti 1100. výročia príchodu Cyrila a Metoda vyšiel zborník štúdií, kde GUSTÁV VALKOVIČ publikoval svoj príspevok

K vývinu nitrianskeho školstva (od najstarších čias do roku 1918) (1963).

Ďalej je to kniha *Dejiny nitrianskeho školstva a vzdelanosti* (1986) od autorov ŠTEFANA MILA a JOZEFA PORUBSKÉHO. Táto kniha nám sprostredkovala históriu školstva v Nitre od najstarších čias do osemdesiatych rokov 20. storočia. Nakoľko sa jedná o rozsiahlu tému, témou ľudových škôl sa zaoberá len veľmi skromne.

Výbornou pomôckou pri štúdiu učebníc ľudových škôl bola výberová bibliografia KATARÍNY BOKROSOVEJ *Učebnice pre slovenské školy do roku 1919 vo fonde Slovenskej pedagogickej knižnice* (2010).

V časopise *Pedagogika* (1987) vyšiel článok pod názvom *Škola a slovenský učiteľ v Uhorsku na konci 19. a začiatku 20. storočia*, ktorého autorom bola profesorka VIERA ŽBIRKOVÁ, ktorý odborne spracoval tematiku školy a učiteľa tej doby.

Ako príklad spracovania regionálnych dejín škôl uvádzame publikáciu *Stredné školy v Prešove do roku 1945* (2002) od EDUARDA LUKÁČA.

Histórii vzdelávania učiteľov v Nitre sa venuje vo svojej knihe *Od učiteľského ústavu k Univerzite Konštantína Filozofa* (2009) JÚLIA IVANOVIČOVÁ. Kniha zachytáva vzdelávanie učiteľov v Nitre od počiatkov vzniku učiteľských ústavov až po vzdelávanie pedagógov na univerzite.

Samozrejme výskumná problematika si vyžaduje ďalšie bádanie a spoluprácu s inými historikmi doma a v zahraničí pri odkrývaní množstva historických prameňov. Historické publikácie sa len veľmi okrajovo dotýkali výskumnej témy, ale boli dobrým odrazovým mostíkom pre pochopenie skúmaného obdobia a cez ne sme sa mohli dopracovať k základným pramenným údajom. V publikáciách absentovali informácie o učiteľoch, o ich živote, aké predmety učili a aký bol obsah učebnej latky v jednotlivých ročníkoch. Väčšinou to boli základné stručné informácie, ktoré celkovo len dopĺňali oveľa širšiu tému.

Na základe preštudovaného množstva publikácií môžeme konštatovať, že samotné spracovanie histórie ľudových škôl od 18. storočia do roku 1918 v kontexte udalostí Nitry nie je úplne vyčerpávajúca.

4 DISKUSIA

Obdobie od 18. storočia do roku 1918 bolo vo vtedajšej Rakúsko-Uhorskej monarchii búrlivé obdobie vojen, revolúcií, epidémii, ale aj veľkých požiarov. Mnohé z historických dokumentov sa v tomto zhone dejinných udalostí stratili alebo boli nenávratne zničené. A z tohto dôvodu je veľmi dôležité spracovanie archívnych materiálov. Vymiera generácia kňazov (či už katolíckych alebo protestantských), ktorí veľmi dobre poznali hodnotu archíválií. Okrem toho, že ovládali dobre latinský jazyk, nebol im cudzí nemecký alebo maďarský jazyk. Počas výskumnej práce sa nám podarilo zdigitalizovať približne 1500 strán dokumentov. Aj keď prebiehajú v súčasnosti projekty v štátnej správe na zdigitalizovanie archívnych dokumentov, tieto projekty však nemajú žiaľ dosah na všetky archívy. Z tohto dôvodu vystáva potreba realizácie verejne prístupného portálu, kde bude možné ukladať dokumenty v zdigitalizovanej forme. Súčasťou takéhoto virtuálneho archívu budú aj informácie o tom, kde je daný originál dokumentu uložený.

V prvých rokoch výskumu sme sa sústredili predovšetkým na štúdium dostupnej literatúry, ktorá sa zaoberá problematikou dejín školstva v období od 18. po začiatok 20. storočia. Jednalo sa hlavne o učebnice pedagogiky našich ale aj zahraničných najvýznamnejších historikov pedagogiky. Po preštudovaní všeobecnej literatúry sme sa zamerali na literatúru, ktorá sa sústredila hlavne na mesto Nitra a jej región. V tejto literatúre sme si všímali hlavne informácie, ktoré sa, aj keď niekedy len okrajovo, dotýkali problematiky ľudových škôl. Maďarská odborná literatúra koncom 19. a začiatkom 20. storočia, zaoberajúca sa tematikou školstva, bola vo veľkej miere zameraná na podporu maďarizácie. Oslavovali znižovanie počtu slovenských škôl i každé otvorenie novej maďarskej školy. Pri príležitosti maďarského Milénia vznikol dokonca plán založiť na nemaďarskom území Uhorska 1000 štátnych maďarských ľudových škôl. Realizácia tohto plánu sa týkala aj Nitrianskej župy. Štatistické údaje o počte slovenských žiakov na týchto školách boli neustále klesajúce, ale bolo to len skresľovanie skutočných údajov. V zozname žiakov ľudových škôl boli vo väčšine slovensky znejúce priezviská. Významné miesto pri rozvoji slovenského jazyka, ako vyučovacieho jazyka, mali slovenskí učitelia pôsobiaci v nitrianskych školách. Pokiaľ im to právne možnosti dovolili aktívne sa venovali výučbe

slovenského jazyka. Aj počas silnejúcej maďarizácie sa nitrianski slovenskí učitelia aj na úradných dokumentoch v niektorých prípadoch podpisovali slovensky, čo mohlo byť v tom období brané za prejav panslavizmu. Maďarizačné snahy mali však takú silu, že slovenské školstvo v Nitre do roku 1918 úplne zaniklo.

V ďalších rokoch výskumu sme sa zamerali hlavne na vyhľadávanie, zbieranie a triedenie pramenných historických materiálov. Hlavným zdrojom výskumných podkladov boli štátne a cirkevné archívy. Medzi archívnymi dokumentmi boli najčastejšie triedne knihy, denníky z porád učiteľského zboru, hodnotenia z náboženstva z jednotlivých konfesií, doklady o štipendiách a daroch, úradná komunikácia alebo prehľad finančných tokov. V archíve Biskupského úradu v Nitre sa zachovali výkazy o študijných výsledkoch žiakov jednotlivých katolíckych ľudových škôl, rozvrhy hodín, učebné plány, zápisnice z porád školskej rady. Čulá bola aj komunikácia medzi učiteľmi a biskupským úradom, biskupským úradom a ministerstvom, prípadne inými štátnymi orgánmi. Dôležité miesto vo vyučovacom procese zaujímali učebnice. Na území vtedajšieho Uhorska vychádzalo veľké množstvo novín a časopisov, ktoré je obrovským žriedlom informácií pre bádateľov.

Významnou pomôckou pri výskume boli štatistické údaje z celoštátnych sčítaní obyvateľstva. Z týchto štatistických údajov sme čerpali aj pri vyhodnocovaní úspešnosti zákonných opatrení na podporu povinnej školskej dochádzky detí. Zákonné opatrenia a nariadenia uhorskej vlády mali veľký význam pri zvyšovaní školopovinnosti žiakov v Nitre a celej župe. Podľa štatistických údajov sčítania obyvateľstva v roku 1869, keď školu navštevovalo 52% z celkového počtu školopovinných detí, v roku 1877 to bolo 84%, v roku 1897 to už bolo v Nitrianskej župe 94,2%. Zvýšenie počtu žiakov bolo ovplyvnené hlavne 13. zákonnými opatreniami, ktoré mali za úlohu zabezpečiť zvýšenie návštevnosti školy nad 90 percent pre školopovinné deti. Medzi opatrenia patrili aj trojjazyčný obežník Karola Germanecza k vrchnostiam Nitrianskej župy na sprísenie dodržiavania zákona 1868: XXXVIII o povinnej školskej dochádzke z roku 1874. Podľa nariadenia sa mala pozornosť sústrediť aj na školskú dochádzku sirôt. Učitelia v triednych knihách, ak išlo o sirotu, označili túto skutočnosť, aby mohli kontrolovať pestúnov, v prípade problémov s dochádzkou týchto detí. Aj keď sa

zlepšila dochádzka žiakov do školy v roku 1897 a tým aj dostupnosť základného vzdelania, zostalo 4461 detí mimo systém.

Počas výskumu sme spracovali aj veľké množstvo výročných správ. V tejto časti výskumu sme čerpali skúsenosti z minulosti. Historické výročné školské správy nám slúžia ako základné študijné materiály pre štúdium histórie edukácie. Na základe práve týchto výročných správ je možné sa dopracovať k priamym pramenným dokumentom. Porovnaním spôsobu vyhodnotenia žiakov rôznych typoch škôl od elementárnych, vyšších ľudových škôl až po gymnázia, sme zistili, že na všetkých spomínaných školách išlo o jednotné vyhodnotenie úspešnosti žiakov, a to v nasledovných stupňoch hodnotenia:

1. Hodnotenie výborné
 - a. výborný
 - b. chváľitebný
2. Hodnotenie I. stupňa
3. Hodnotenie II. stupňa
4. Hodnotenie III. stupňa.

Všetky spracované historické fakty sme sa snažili časovo chronologicky usporiadať tak, ako po sebe nasledovali. Zaujímavé sú príbehy, ktoré sa nám podarili poskladať z viacerých pramenných zdrojov. Je to napríklad príbeh 72 ročného učiteľa Adama Massányiho, ktorý pracoval ako učiteľ v katolíckej ľudovej škole v Mlynárčiach. Žiadal finančnú výpomoc od biskupa pre svoju dcéru Júliu na zaplatenie ubytovania v Topoľčanoch, kde bola prijatá na polročný kurz pre budúce vychovávateľky v detských opatrovniach. V archívnych záznamoch sme objavili aj potvrdenie o uhradení tejto položky biskupom Bendem. Ďalším článkom do mozaiky udalosti bol informačný leták o prijímacích skúškach školy pre budúce vychovávateľky opatrovní, kde sa Júlia prihlásila a bola prijatá.

Významné postavenie v rozvoji ľudových škôl v Nitre mali určite nitrianski biskupi. Každý z nich, ktorý je spomenutý v jednotlivých kapitolách, sa vo veľkej miere pričínal o ich rozvoj. Biskupi boli nielen zakladatelia a podporovatelia škôl, ale aj morálnymi autoritami tej doby. Ľudia sa k nim obracali pri rôznych životných situáciách a žiadali od nich pomoc a radu. Nemôžeme zabudnúť ani na starostov Nitry a mestských zástupcov, notárov, predsedov a

členov školských rád, mecenášov a podporovateľov rozvoja škôl v regióne. Títo všetci sa vo väčšej či menšej miere zaslúžili o rozvoj vzdelanosti v danom regióne. Ďalej tu chceme vyzdvihnúť hlavne každodennú obetavú prácu učiteľov. Pri spracovaní výskumnej témy sme sa sústredili na život bežného učiteľa. Uverejnením mien učiteľov v texte, sme sa im chceli poďakovať za ich prácu pri rozvoji školstva v Nitre a na Slovensku.

Ľudové školy v regióne Nitry navštevovali žiaci rôzneho vierovyznania. Aj keď mali niektorí aj vlastné školy podľa konfesie, často ich rodičia zapísali do rímsko-katolíckych škôl, ktoré sa tešili v tej dobe veľkej obľube. Známkovanie náboženstva v takomto prípade prebiehalo tak, že nekatolícki kňazi a to židovskí, evanjelickí a kalvínski, odovzdávali vždy pred uzatvorením známok klasifikáciu z náboženstva riaditeľovi školy. Obyvateľstvo v regióne Nitry bolo nielen nábožensky rôznorodé, ale žili tu aj príslušníci rôznych národov (Maďari, Slováci a Nemci). Jednotlivé národy a aj náboženstvá sa tu učili spolu celé storočia vedľa seba koexistovať a ich vzájomná tolerancia sa odzrkadlila aj v každodennom živote obyčajných ľudí.

Mnohé dnešné historické výskumy doma aj v zahraničí sa sústreďujú na štúdium regionálnych dejín. Aj touto prácou sme chceli spropagovať výskum v oblasti regionálnych dejín školstva a pripraviť pôdu na ďalšie historické bádanie.

5 ODPORÚČANIA PRE PRAX

Odovzdaná dizertačná práca si nedávala určite za cieľ spracovať všetky existujúce historické pramene o ľudových školách v Nitre. Bádania podobného typu sú nielen veľmi náročné na čas a odbornosť, ale aj na dostupnosť historických prameňov. Aj z tohto dôvodu navrhujeme pokračovať v spracovaní témy ľudových škôl v Nitre. Na základe bádanim získaných dokumentov sa otvárajú ďalšie otázky, neprebádané miesta, ktoré si vyžadujú čas a priestor k hlbšiemu poznaniu histórie ľudového školstva. Táto téma si preto vyžaduje určite ešte dôkladnejšie spracovanie. Počas výskumu sme sa nestretli s menami významných osobností, ktorí svoje vzdelávanie začali na ľudových školách v Nitre, to však neznamená, že

v budúcnosti sa tejto oblasti nebudeme venovať. V dizertačnej práci sme sa dotkli aj oblasti učebníc, ktoré sa používali (prípadne boli odporúčané) pre jednotlivé ročníky ľudových škôl. Analýza uvedených učebníc by určite prispela k rozšíreniu informácií o obsahu vzdelávania z jednotlivých podmetov v historickom období. Medzi ďalšie zaujímavé témy patria: katolícke ľudové školy v Nitre, predškolská výchova v Nitre, učiteľky ľudovej školy, vzdelávanie dievčat v Nitre. Aj keď sú spomínané témy čiastočne spracované, ale určite si zaslúžia, aby boli predmetom nášho výskumu v budúcnosti a mnohé ďalšie sú otvorené bádaniam v našich a zahraničných archívoch.

6 ZÁVER

Poznanie dejín školstva a pedagogiky nám umožňuje hlbšie preniknúť do zákonitostí pedagogickej teórie od najstarších čias po súčasnosť. Nikto nemôže pochopiť lepšie prítomnosť, ak nepozná históriu svojho národa a štátu, v ktorom žije. Našou prácou sme chceli priblížiť históriu – jednu významnú etapu vo vývoji školstva, ktorou prešla aj naša krajina pri budovaní základného školstva.

Rozvoj ľudového školstva musíme chápať v kontexte historických udalostí tej doby. Samozrejme hlavný popud rozvoja školstva na Slovensku smeruje k Ratio educationis (1777). Význam Ratia vidíme aj v tom, že prvýkrát sa stáva vzdelávanie politickým záujmom štátu. Prijatím tohto zákona sa vzdelávanie stalo jednotným uceleným systémom od elementárnej školy až po univerzitu. V období pred Ratiom sa stretávame hlavne s katolíckymi školami, tie sa stali nakoniec štartérom pre elementárne štátne školy, aj keď štátne vzdelávanie určite nie cirkevná myšlienka. Po schválení Ratia educationis začal štát preberať vedúcu úlohu v spôsobe vzdelávania v krajine. Druhé Ratio 1806 doplnilo len medzery vo vládnom nariadení. Význam Ratia z 1777 z hľadiska významu môžeme porovnať len so Školským zákonom 1868: XXXVIII. o vyučovaní v národných školách. Samozrejme boli to ďalšie zákony, nariadenia predpisy, ktoré ovplyvňovali každodenný život školy. Veľmi negatívne ovplyvnili maďarizačné zákony rozvoj slovenského ľudového školstva, a to hlavne od druhej polovice 19. storočia. Maďarizácia na školách neustále silnela až do roku 1918. Predovšetkým to boli: Zákon 1879: XVIII, nariadenie ministra Wlassicsa (1902) a Apponyiho školský zákon (1907). Potreba vzdelávania žiakov v materinskom jazyku prechádza celou prácou. Až po vzniku Československa začína rozvoj slovenského školstva vo všetkých jeho sférach.

V období od 18. storočia do roku 1918 nemôžeme však pozabudnúť na tú najdôležitejšiu každodennú prácu učiteľa so žiakmi v triede. Učitelia, aj keď v oveľa skromnejších pomeroch ako dnes, sa snažili odovzdať žiakom vedomosti a formovať ich morálny profil. Súčasťou života školy boli samozrejme aj slávnostné otvorenie nového školského roku či absolvovanie záverečných skúšok a iné príležitosti, ktoré spestrovali jej život.

Prínos výskumnej práce vidíme nielen v odkrývaní, ale aj v revízii doterajších informácií o jednej etape vývoja školstva v regióne Nitry. Porovnaním pramenných údajov je možné nájsť aj mnohé nezrovnalosti a nepresné údaje, ktoré skresľujú mnohé historické fakty a tým prispieť k objektívnejšiemu pohľadu na danú problematiku. Ciele, ktoré sme si začiatkom výskumu stanovili sme naplnili, aj keď vo všetkých oblastiach výskumu sa nám otvorili témy, ktoré je potrebné dopracovať. Mozaika udalostí je poskladaná z nami dostupných pramenných dokumentov, ktoré sme v čase práce mali k dispozícii.

Netreba zabudnúť ani na spoluprácu s inými vedeckými pracoviskami, či už doma alebo v zahraničí. Výmena vedomostí a praktických skúseností je pre každého výskumníka neoceniteľná pomoc. Aj z tohto dôvodu vznikla ako súčasť dizertačnej práce kapitola o technickom a funkčnom návrhu verejného portálu. Portál ľudových škôl by zastrešoval nielen všetkých nadšencov a vedeckých pracovníkov, ktorí sa profesne zaberajú touto tematikou, ale bol by prínosom aj pre laickú verejnosť, ktorá sa o danú oblasť len zaujíma. Prostredníctvom portálu, by mohli ľudia zverejňovať rôzne archívne materiály, týkajúce sa histórie ľudových škôl, ktoré majú v osobných archívoch.

7 SUMMARY

This dissertation regarding Historical development of elementary education in Nitra from the 18th century to 1918 consists of nine chapters.

First chapter describes the goals, objectives and methods of research dissertation.

Second chapter is composed of four sub-headings. In the first subchapter we defined the main terms of scientific work. The second subchapter brings us closer to the theoretical source from which we draw the basic knowledge of the topic. The other two subchapters help us understand the event description via graphical process diagrams.

Third chapter, which consists of three sub-headings, gives us a glimpse of the history of education in the area of Austria-Hungary from Theresien reforms until after the Czechoslovak Republic. This chapter describes the historical, political and social events of the time, which are processed in the textbooks of the history of education.

Fourth chapter consists of processing the acquired knowledge about the history of literary works which also touched upon the development of popular education in Nitra.

Name of the fifth chapter is "Summary of data from source documents". Basis for this part of research work mainly comes from the Slovak and Hungarian archives.

Chapter sixth brings us to the history of the Roman Catholic school in Nitra at that time. This part of the thesis is divided into five subsections and source of data comes mainly from the archive documents of the Bishop's office in Nitra. It is certainly a very interesting letter correspondence between teachers and church leaders (especially bishops). Each of the five subchapters describes a different Roman Catholic elementary school in Nitra. Following urban boys' and girls' Roman Catholic elementary schools in Nitra and the Roman Catholic elementary schools are under discussion: Nitra-Mlynářce, Nitra-Párovce and Nitra-Chrenová. Each of the sub-

chapters captures events in the context of historical materials obtained by touching the above discussed school life.

The content chapter of seven are two subchapters, each of which highlights the importance of annual school reports.

Eighth chapter is composed of two sub-chapters. The first one describes the history of printing textbooks in the given period. In this work, we concentrated mainly on the Royal University printer in Budapest, which secured the printing of textbooks for state and religious schools in Hungary, second subchapter deals with the approximate amount of magazines and newspapers, which were based on the city of Nitra (region of Nitra), but also with nationwide distribution.

The ninth chapter is composed of two sub-headings with a technical and operational design description. Use of the web portal "History portal of elementary schools" that would help promote the work of the field of history of the elementary schools in Slovakia.

Conclusion to the dissertation is an assessment of the value of the elementary schools in Nitra from the 18th century to 1918 in elementary education system. At the end of the work recommendations for further research are summarized.

8 VÝBER POUŽITEJ LITERATÚRY

BASKA, G.- NAGY, M. – SZABOLCS, É. *Magyar tanító, 1901.*
Pécs: Molnár Nyomda és Kiadó KFT, 2001. 136 s, ISBN 963-00-8516-X.

BOKROSOVÁ, K. *Učebnice pre slovenské školy do roku 1919 vo fonde Slovenskej pedagogickej knižnice.* Výberová bibliografia.
2. oprav. vyd. Bratislava : Slovenská pedagogická knižnica, 2010. 50 s.

BRŤKOVÁ, M. – TAMÁŠOVÁ, V. – PROSZUKOVÁ, D. *Kapitoly z dejín pedagogiky.* 1.vyd. Bratislava: Pressent, 2000. 250 s.
ISBN 80-967824-4-4.

ĎURIČ, L. – BRATSKÁ, M. *Pedagogická psychológia. Terminologický a výkladový slovník.* 1.vyd. Bratislava: SPN, 1997. 463 s. ISBN 80-08-02498-4.

Evangelikus Népiskola. Soprony: 1895. roč. 7, č. 8 – 9, 290 s.

ÉHEN, GY. *Modern város.* Szombathely: Bertalanffy József Könyvnyomdája, 1897. 132 s.

ÉHEN, GY. *A városok I., II.* Szombathely: Seiler Henrik Utódai Könyvnyomdája, 1903. s. 755.

FELKAI, L. *Magyarország oktatásügye a millennium körüli években.* Budapest: Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, 1994. 164 s. ISBN 963-764-428-8.

FRIML, A. *Az 1777- iki Ratio Educationis.* Budapest: «STEPHANEUM» A SZENT-ISTVAN-TARSULAT NYOMDÁJA, 1913. 271 s.

FUSEK, G. – ZEMENE, M. R. *Dejiny Nitry od najstarších čias po súčasnosť.* 1.vyd. Nitra: Nitrianske tlačiarne, a.s., 1998. 398 s.
ISBN 80-967814-9-9.

- GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výskumu*. Bratislava: UK 2008. 272 s. ISBN 978-80-223-2391-8.
- GAVORA, P. *Sprievodca metodológiu kvalitatívneho výskumu*. Bratislava: Regent 2006. 239 s. ISBN 80-88904-46-3.
- GAVORA, P. *Výskumné metódy v pedagogike*. Bratislava: UK 1996. 198 s. ISBN 80-223-1005-0.
- HILLEBRANDT, F. *Elementárna štatistika pre psychologov, sociológov a pedagógov*. Bratislava: SPN, 1968. 360 s.
- HROCH, M. a kol. *Úvod do studia dejepisu*. Praha: Štátní pedagogické nakladatelství, n.p., 1985. 304 s.
- IVANOVIČOVÁ, J. *Od Učiteľského ústavu k Univerzite Konštantína Filozofa: (konštituovanie vzdelávania učiteľov na Slovensku)*. Nitra: UKF, 2009. 202 s. ISBN 978-80-8094-500-8.
- IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. *Slovník cudzích slov pre školu a prax*. Bratislava: SPN 1988. 520 s.
- IVÁNYI, B. - GÁRDONYI, A. *A Királyi Magyar Egyetemi Nyomda története 1577-1927*. Budapest: Királyi Magyar Egyetemi Nyomda, 1927. 202 s.
- JUSZCZYK, S. *Metodológia empirických výskumov v spoločenských vedách*. Bratislava: IRIS 2003. 137 s. ISBN 80-89018-13-0.
- KASPER, T. – KASPEROVÁ, D. *Dějiny pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, 2008. 224 s. ISBN 978-80-247-2429-4.
- KÄFER, I. *Az egyetemi nyomda négyszáz éve [1577-1977]*. Budapest: Magyar Helikon, 1977. 247 s. ISBN 963-207-380-0.
- KÉRI, K. *Az 1879:XVII. törvénycikktől a „Lex Apponyi”-ig. In Hid a századok felett - Tanulmányok Katus László 70. születésnapjára*. Pécs: University Press, 1997. 508 s. ISBN 9636415935.

- KOLEKTÍV. 1978. *Malá encyklopédia spisovateľov sveta*. Bratislava: Obzor, 1978. 644 s. ISBN 65-036-78.
- KOMÁRIK, E. *Metódy vedeckého poznávania človeka pre začiatočníkov*. Bratislava: UK, 2002. 210 s. ISBN 80-223-1717-9.
- KUŤÁKOVÁ, E. - MAREK, V. - ZACHOVÁ, J. *Moudrost věků - Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*. Praha: Svoboda, 1994.
- KÚNFI, ZS. *Népoktatásunk bünei*. Budapest: DEUTSCH ZSIGMOND ÉS TÁRSA KÖNYVKERESKEDÉSE BUDAPEST, 1908. 70 s.
- KVASNIČKOVÁ, J. *Rehole včera a dnes vo svete i u nás*. Bratislava: USPO, 1995. 190 s. ISBN 80-88717-06-X
- LAJTAI, L. L. *Nemzetkép az iskolai történelemoktatásban, 1777-1848 : a nemzeti történelem konstruálása az első magyar történelemtankönyvekben*. Pécs - Budapest : Molnár Ny. és K., 2004. 370 s. ISBN 963-9315-72-9.
- LUKÁČ, E. *Stredné školy v Prešove do roku 1945*. Prešov: Privatpress, s.r.o., 2002. 143 s. ISBN 80-968608-2-8.
- Magyar Könyvszemle*. 1908, ročník č. 3, 20 s.
- Magyar Könyvszemle*. Nyitra: Stephaneum nyomda, 1911, príloha č. 2, 91 s.
- MARTIN, P. – BATESON, P. *Úvod do teorie a metodologie měření a chování*. Praha: Portál, 2009. 224 s. ISBN 978-80-7367-526-4.
- MASARIK, P. a kol. *Vybrané kapitoly zo všeobecnej a porovnávacej pedagogiky*. Nitra: PF, 1989. 67 s. ISBN 80/85183-08-0.

MÁTEJ, J. a kol. *Dejiny českej a slovenskej pedagogiky*. Bratislava: SPN, 1976. 502 s.

MICHALIČKA, V. – LUKÁČ, E. *História najstarších učiteľských ústavov na Slovensku (1819-1945)*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2007. 484 s. ISBN 978-80-8068-706-9.

MILO, Š. – PORUBSKÝ, J. *Dejiny nitrianskeho školstva a vzdelanosti*. Nitra: Okresné pedagogické stredisko, 1987. 140 s.

PELIKÁN, J. *Výchova jako teoretický problém*. 1. vyd. Ostrava : Amosium servis, 1995. 234 s. ISBN 80-85498-27-8.

PÉTERFY, S. *A magyar elemi iskolai népoktatás I-II*. Budapest: Lampel Róbert (Wodianer F. és Fiai) Cs. és Kir. Udvari Könyvkereskedés, 1896. 384 s.

PRŮCHA, J. – WALTEROVÁ, E. – MAREŠ, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. 444 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

RAČEKOVÁ, K. 2009. Analýza demografických ukazovateľov študentov Piaristického gymnázia v Nitre (1701-1919). Sociálny pôvod študentov a štipendiá = A nyitrai piarista gimnázium tanulóiak demográfiai szempontú analízise (1701 - 1919). A tanulók társadalmi hovatartozása és az szétöndíjak. In: *Piaristická a neotomistická tradícia = Piarista és neotomista hagyomány*. Nitra: UKF, s. 31-51. ISBN 978-80-8094-645-6.

PŠENÁK, J. *Kapitoly z dejín slovenského školstva a pedagogiky*. Bratislava : Univerzita Komenského, 2002. 204 s. ISBN 80-223-1264-9.

SROGOŇ, T. a kol. *Dejiny školstva a pedagogiky*. Bratislava: SPN, 1981. 392 s.

SUCHÁNSKA, B. História piaristického gymnázia v Leviciach (1815-1919). In *Zborník Tekovského múzea v Leviciach 3*,

1998, s. 55-88. - s. 88 Res.: The History of the Piarist Gymnasium in Levice (1815-1919). ISBN 80-88831-01-6.

TÓTH, G. *A LÉVAI KEGYES TANÍTÓRENDI GYMNASIUM TÖRTÉNETE 1815-1895*. Léva: Nyitrai és Társa, 1896. 383 s.

VALKOVIČ, G. K vývinu nitrianskeho školstva (od najstarších čias do roku 1918). In Kapitoly z dejín Nitry. *Sborník štúdií k 1100 výročiu príchodu Cyrila a Metoda*. Bratislava: SPN, 1963. s. 182-201.

WIERSMA, W. *Research Methods in Education*. Boston: Allyn and Bacon, 1985. 354 s. ISBN 0-205-08357-9.

ZUBÁČKA, I. *Čriepky z dejín Slovenska*. Nitra: FF UKF, 1999. 92 s. ISBN 80-8050-288-9.

ŽBIRKOVÁ, V. Škola a slovenský učiteľ v Uhorsku na konci 19. a začiatku 20. storočia. In *Pedagogika*. 1987, roč. č. 3, s. 353-363.

9 PREŠTUDOVANÉ VÝROČNÉ SPRÁVY

A *LÉVAI KEGYES TANÍTÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉREMGYÜJTEMÉNYÉNEK JEGYZÉKE*.

A *MAGYARORSZÁGI KEGYES-TANÍTÓREND NÉVTÁRA AZ 1889/1890 diki tanévre*. Budapest: Hungária könyvgyomda nyomása, 1889.

A *MAGYAR KEGYES-TANÍTÓREND NÉVTÁRA AZ 1914/1915 TANÉVRE*. Budapest: Hungária könyvgyomda nyomása, 1914.

BUDAVÁRY, J. *ÉRTESITVÉNY A KEGYES TANÍTÓRENDIEK LÉVAI KISGYMNASIUMÁRÓL AZ 1874/1875 TANÉV VÉGÉN*. Ostrihom: Horák egyed Betüivel, 1875.

CSERHELYI, S. *A MAGYAR KEGYES-TANITÓREND VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM.KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE 1906-1907 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1907.

CSERHELYI, S. *A MAGYAR KEGYES-TANITÓREND VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM.KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE 1908-1909 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1909.

GOMBOS, A. *A KEGYES-TANITÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1918/19 ISKOLAI ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1921.

GYULÁNYI, L. *A LÉVAI KEGYES TANITÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1905/1906 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa 1906.

HOGYOR, J. *A KEGYES-TANITÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1917/1918 ISKOLAI ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1918.

KÁROLYI, J. *A KEGYES-TANITÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1916/1917 ISKOLAI ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1917.

KöVESKUTI, J. *A LÉVAI M. KIR. EL. NÉPIK. TANITÓKÉPZŐ-INTÉZET ÉRTESÍTŐJE AZ 1915.-1916 ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1916.

MALONYAY, I. *A LÉVAI KEGYES TANITÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1902/1903 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1903.

MALONYAY, I. *A LÉVAI KEGYES TANITÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1903/1904 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1904.

MALONYAY, I. *A LÉVAI KEGYES TANÍTÓRENDI FŐGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1904/1905 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa 1905.

NYITRAI KATH. *FELSŐBB NÉPISKOLA IFJÚSÁGÁNAK ÉRDEMSZERINTI SOROZATA 1869/70-DIK TANÉV MÁSODIK FELÉBEN.* 1870.

NYITRAI KATH. *FELSŐBB NÉPISKOLA IFJÚSÁGÁNAK ÉRDEMSZERINTI SOROZATA 1870/71-DIK TANÉV MÁSODIK FELÉBEN.* Nyitra: Nyomatott Siegler testvéreknél, 1871.

SINKOVITS, F. *A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1915/1916 ISKOLAI ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1916.

SZABADY, GY. 1885. *A LÉVAI KEGYES-TANÍTÓRENDI NAGYGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1884/1885 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1885.

SZABADY, GY. *A LÉVAI KEGYES TANÍTÓRENDI FŐGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1885/1886 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1886.

SZABADY, GY. *A LÉVAI KEGYES TANÍTÓRENDI FŐGYMNASIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1886/1887 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1887.

TANTERV A POPLGÁRI LEÁNYISKOLÁK SZÁMARA. Budapest: Magyar kir. egyetemi könyvnyomda, 1887.

TÓTH, S. *A MAGYAR KEGYES-TANÍTÓREND VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE 1909-1910 TANÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1910.

TÓTH, S. *A KEGYES-TANÍTÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESÍTŐJE AZ 1911/1912 ISKOLAI ÉVRŐL.* Léva: Nyitrai és Társa, 1912.

TÓTH, S. *KEGYES-TANITÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESITŐJE AZ 1912/1913 ISKOLAI ÉVRŐL*. Léva, Nyitrai és Társa, 1913.

TÓTH, S. *A KEGYES-TANITÓRENDIEK VEZETÉSE ALATT ÁLLÓ LÉVAI RÓM. KATH. FÖGIMNÁZIUM ÉRTESITŐJE AZ 1914/1915 ISKOLAI ÉVRŐL*. Léva: Nyitrai és Társa, 1915.

VöröS, M. *A LÉVAI KEGYES TANITÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉRTESITŐJE AZ 1899/1900 TANÉVRŐL*. Léva: Nyitrai és Társa, 1900.

VöröS, M. *A LÉVAI KEGYES TANITÓRENDI FÖGYMNASIUM ÉRTESITŐJE AZ 1901/1902 TANÉVRŐL*. Léva: Nyitrai és Társa. 1902.

10 PREŠTUDOVANÉ PRAMENE

Štátny okresný archív Levice

Ajtatos tanító rend Lévai királyi tanodalmára Járó ifiúsagnak érdemsora 1846 - év második felében., 1846.

Denníky z porád učiteľského zboru v rokoch 1815 -1842.

Juventus Gimnasii Gegii Levensis Scholarum Piarum Secundum Promerita In studio Artium et scientiarum ANNO 1828 Semestri Primo 1827-1828. Strigonii.

Juventus Litteraria Majoris Regii Gimnasii Levensis Scholarum Piarum e Studiis Primi Semestrisin classes relata Anno 1817-1818. Schemnicii.

Listina - doklad židovského rabína Liedermana Márka - hodnotenie žiakov náboženstva zo dňa 14. februára 1862.

Listina - doklad evanjelického kňaza Ľudovíta Schulcza - hodnotenie žiakov náboženstva zo dňa 14. februára 1862.

Listina - doklad kalvínskeho kňaza - hodnotenie žiakov náboženstva zo dňa 14. júla 1862.

Ratio educationis totiusque rei literariae per regnum Hungariae et provincias eidem adnexas. 1777.

Štátny okresný archív v Nitre (Horné Krškany)

Rímsko-katolícka škola. Triedne knihy z rokov 1815 až 1827.

Triedna kniha – Nitra-Párovský majer 1910.

Štátna ľudová škola Zobor – dokumenty: prístavba školskej budovy, výkazy o počte žiakov.

Rímskokatolícka meštianska dievčenská škola v Nitre, 1895 – 1954, 0,70 bm.

Rímskokatolícka ľudová škola v Nitre – Zobor, 1912 – 1953, 0,60 bm.

Rímskokatolícka ľudová škola v Nitre, Na vřšku, Mierové námestie, 1919 – 1953, 2,60 bm.

Školský inšpektorát v Nitre, 1922 – 1949, 4,30 bm.

Štátny oblastný archív v Nitre (Ivanka pri Nitre)

Župný školský inšpektorát v Nitre, 1875 - 1922, 1,60 bm.

Inšpektorát katolíckych škôl v Nitrianskej župe, 1778 - 1908, 0,12 bm.

Piaristi v Nitre, 1699 - 1950, 20,80 bm.

Archív Biskupského úradu v Nitre

Cirkevná škola v Párovciach, inv. č. 847, šk. č. 173.

Cirkevná škola v Mlynárčiach, inv. č. 2319, šk. č. 174.

Cirkevná škola, učiteľ v Chrenovej, inv. č. 863, šk. č. 180.

O skúškach na školách chlapcov a dievčat, I., III, inv. č. 846 šk. č. 173, II., šk. č. 169.

11 PREHĽAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA

SUCHÁNSKA, B: 180. výročie založenia piaristického Gymnázia v Leviciach. In *Pohronie*, ročník 28, 1995, číslo 44, str. 7.

SUCHÁNSKA, B: K výročiu J.A. Komenského. In *Nové Pohronie*, ročník 3, 1995, číslo 12, str. 5.

SUCHÁNSKA, B: A lévai gimnázium jubileuma. In *Garamvölgye*⁴, ročník 28, 1995, číslo 44, str. 3.

⁴ Pozn. autora: Ďakujem Dr. Karolovi Šandorovi za metodickú a prekladateľskú pomoc.

ABD Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v domácich vydavateľstvách

SUCHÁNSKA, B. História piaristického gymnázia v Leviciach (1815-1919). In *Zborník Tekovského múzea v Leviciach* 3, 1998, s. 55-88. - s. 88 Res.: The History of the Piarist Gymnasium in Levice (1815-1919). ISBN 80-88831-01-6.

Ohlasy v záverečných prácach:

RAPAVÁ, T. *Piaristické gymnázium v Leviciach 1815-1919*: bakalárska práca. Nitra : UKF v Nitre, 2012. s. 10-32.

RAPAVÁ, T. *Študenti Piaristického gymnázia v Leviciach (1815 – 1919)*: diplomová práca. Nitra : UKF v Nitre, 2014. s. 23-52.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Upravené štatistiky o počte slovenských študentov Piaristického gymnázia v Leviciach v rokoch 1901–1918. In *Zborník z II. medzinárodnej vedeckej konferencie. Ružomberok*: VERBUM, 2011. ISBN 978-80-8084-675-6. 308-313 s.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Preferované hodnoty študentov vysokých škôl pri výbere budúceho zamestnávateľa. In *Hodnoty a ich odraz vo vysokoškolskom vzdelávaní*. Trnava: Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, 2011. ISBN 978-80-8105-224-8. 62-66 s.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Výročné školské správy ako dôležitý zdroj informácií o edukácii v 19 storočí. In *Človek ako subjekt edukácie a objekt pedagogickej vedy* [CD-ROM]. Nitra: Katedra pedagogiky UKF, 2011. ISBN 978-80-8094-996-9. 284-295 s.

AFC Abstrakty príspevkov zo zahraničných konferencií

SUCHÁNSKA, B. The values which are preferred by the students when looking for their first job. In *Képzés és gyakorlat - VI. Nemzetközi Neveléstudományi konferencia. Humántudományi Kutatások a Pedagógusképzés Szolgálatában Generációk Találkozója*. Sopron: Nyugat-magyarországi Egyetem Kiadó, 2012. ISBN 978-963-334-051-6. 56 s.

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Výročné školské správy ako dôležitý zdroj informácií o edukácii v 19. storočí (Metodológia). In *Študentské fórum XIII. Metodologické otázky tvorby študentských a doktorandských výskumných projektov*. Zlín: Academia centrum, 2013. ISBN 978-80-7454-293-0. 101-114 s.

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Historický vývoj ľudového školstva v 19. storočí v Nitrianskej Župe. In *MMK 2013 MEZINÁRODNÍ MASARYKOVA KONFERENCE PRO DOKTORANDY A MLADÉ VĚDECKÉ PRACOVNÍKY*. [CD-ROM]. Hradec Králové: Magnanimitas Hradec Králové, 2013. ISBN 978-80-87952-00-9. 2632 -2636 s.

AFH Abstrakty príspevkov z domácich konferencií

SUCHÁNSKA, B. Známkovanie a bližšia kategorizácia jednotlivých hodnotiacich stupňov žiakov v 19. storočí na území Slovenska. In *Hodnotenie kvality vzdelávania – súčasný stav a perspektívy. Zborník abstraktov z konferencie*. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, 2013. s 62.

AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Známkovanie a bližšia kategorizácia jednotlivých hodnotiacich stupňov žiakov v 19. storočí na území Slovenska. In *Hodnotenie kvality vzdelávania – súčasný stav a perspektívy. Zborník príspevkov z konferencie*. [CD-ROM]. Bratislava: Národný ústav certifikovaných meraní vzdelávania, 2013. ISBN 978-80-89638-11-6. 60 -64 s.

AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách

SUCHÁNSKA, B. Ľudové školstvo od 19. do začiatku 20. storočia v Nitrianskej župe – prehľad údajov z pramenných dokumentov. In *MMK 2015 MEZINÁRODNÍ MASARYKOVA KONFERENCE PRO DOKTORANDY A MLADÉ VĚDECKÉ PRACOVNÍKY*. [CD-ROM]. Hradec Králové: Magnanimitas Hradec Králové, 2015. ISBN 978-80-87952-12-2. 1086 -1090 s.

Nepublikované

SUCHÁNSKA, B. – IVANOVIČOVÁ, J. Historical development of 19th century public education system in Nitra. 2016.

POZNÁMKY

